

„ONZE VOORTREKKERS”

DE TITEL ZEGT HET KLAAR: DIT BOEK ¹⁾ bevat biografieën van de mannen, die in den schoolstrijd vooraan stonden. In den strijd voor de vrijheid van het Christelijk onderwijs in zijn vertakkingen: lager, middelbaar, hooger.

Op de studeerkamer en in 's lands vergaderzaal, in de school zelf en in de gezinnen, in allerlei samenkomsten is er geworsteld om een plaats met name voor de lagere school met den Bijbel.

Mannen van gezag en talent hebben in dezen strijd aan de spits gestaan. Maar ook heel gewone menschen hebben hun aandeel in dezen kamp gehad. Mannen van geestelijke kracht hebben de slagen opgevangen in de bressen; mannen van naam hebben zich niet geschaamd te pleiten voor het recht der Christelijke gezinnen; in het korps onzer Christelijke onderwijzers waren er, wier namen met eere genoemd worden door het nageslacht, maar niet minder eervol was de taak van den onbekenden soldaat, die getrouw op een eenzame post heeft gewerkt en gewaakt.

Honderden vereenigingen zijn opgericht, die zich ten doel stelden scholen te stichten en in stand te houden; besturen hebben vergaderd jaren en jaren, in vergeten heidedorpjes en in de centra van het cultuurleven.

En de strijd is gewonnen.

In de kracht van Hem, Die altoos en alleen Verwinnaar is in den strijd en Die Zijn volk den zegen geeft. Ook hierin, dat Hij de voortrekkers riep tot hun taak en hen voor die taak bekwaamde. Onder een hagel van hoon hebben ze met taaie volharding er naar gestreefd hun doel te bereiken. Een quasi-humoristisch weekblad heeft al zijn vrolijkheid en vinnigheid verbruikt om er aan mee te werken, dat het Christelijk onderwijs een plaats werd ontzegd. Het volk, dat dit onderwijs begeerde, was een „klompenvolk,” dat lak had aan ontwikkeling, dat van elke school een kinderkerk wilde maken, een volk dat met den steun van an-alphabeten een smeek-schrift had aangeboden aan Z. M. den Koning.

„Zoo God vóór ons is, wie zal tegen ons zijn!” Dit Bijbelwoord gaf kracht aan de mannen van stand en kapitaal, en ook aan de „kleine luyden” en allen volhardden bij het ideaal en allen behielden den moed, die sterk maakte, omdat hij gevoed werd door het geloof. Zoo konden er offers gebracht in den vorm van kapitalen en luttele penningen, zoo konden er scholen gebouwd, voorzien vaak van armelijk meubilair en povere leermiddelen; zoo kon er in die scholen gewerkt voor traktamentjes om van te schreien, maar met een liefde, die meester Van Noort deed zeggen, dat hij liever wilde sterven dan zwijgen van den Bijbel bij het onderwijs. Het volkspetitionnement met zijn memorie was levende taal geweest: taal waarin een hart klopte en een beginsel leefde.

En zoo konden allen, die dit beginsel aanvaard hadden: voornamen en geringen, geleerden en ongelletterden, in eenheid des geestes den strijd voeren. Want ze achtten de versmaadheid van Christus levensrijkdom. En ze waren allen eenvoudigen, die het ééne noodige zagen in het middelpunt des levens. Het was deze eenvoud van hoogere orde, die hun levenskeus en hun levensdoel bepaalde.

Met het schoolkind aan de hand gingen ze tot Hem,

Die eens zoekend Zijn land doorwandelde, zoekend tot dat Hij vond.

Zijn Woord: Laat de kinderen tot Mij komen, was en bleef het heilig gebod, waarnaar men leven wilde in het werk van opvoeding en onderwijs.

De leuze: voor het kind, wat des kinds is, nam men gaarne over. Men gunde het kind zijn hobbelpaard en haar pop, zijn hoepel en haar springtouw en leidde het, het speelgoed nog in de kleine handen, tot den Heiland, om van Hem den zegen der genade te bidden voor opvoeders en kinderen. Om Hem te danken, dat Hij op het levenspad van onze spelende knapen en meisjes reeds strooien wil de bloemen Zijner liefde.

„Onze Voortrekkers.”

Als ik een aanmerking zou maken op dit werk van Dr Rullmann, zou deze het titelblad betreffen. Want op dit blad had moeten staan: Deel I. Wat ieder begrijpt, die het boek gelezen heeft en die deze beknopte beschouwing als inleiding tot het boek wil zien.

De inhoud noemt zeventien namen: Bilderdijk, Da Costa, Capadose, Groen van Prinsterer, Van der Brugghen, Elout van Soeterwoude, Wormser, De Liefde, Heldring, Mackay, Keuchenius, Feringa, Pierson, Kuyper, De Savornin Lohman, Woltjer en Bavinck. Hun portretten staan voor het begin van elke beschrijving.

Als ik nu zeg: Dit werk behoort in het gezin, in de schoolbibliotheek, in de boekenkast van elke jeugdvereeniging, dan is dit geen frase, die in de recensie van een goed boek niet ontbreken mag. Dan is dit een met nadruk geuite conclusie. Want dit boek verrijkt. Onze jonge menschen moeten zulke opstellen lezen. Dat is noodig voor hun vorming. En dit lezen is een genot.

De auteur boeit. Waardoor?

In het pennewerk van dezen historieschrijver treft altijd weer die benijdenswaardige soberheid. Dr Rullmann kan zich de weelde der soberheid veroorloven, omdat hij met weinig woorden veel kan zeggen. Hij gaat altijd recht op het doel af. Hij is meester in de beperking. Maar daarom zit er in zijn werk altijd lijn. Hij durft weg te laten wat er niet bij hoort. Och waren alle schrijvers zóó wijs! Maar men moet over een massa materiaal beschikken, als men dit kan: deze kunst van het niet zeggen, die het geheim van de helderheid heeft.

En dan plotseling treft in een biografie een detail-trekje, dat den man, die beschreven wordt, typeert. Opeens leest men een bijzonderheidje, dat den voortrekker doet kennen in zijn karakter, dat in het diepere leven een blik doet slaan. En dat respect dwingt voor de kennis van den auteur, die uit de vele bijzonderheden dit of dat juist koos.

In dit boek maken we kennis met de *menschen*, met hun menselijke kwaliteiten. Deze menschen leven. Dr Rullmann is nooit dor in zijn beschrijving. Hij is in den besten zin van het woord interessant. En hij kan dit zijn, omdat hij een kenner is van het leven der negentiende en twintigste eeuw en een fijnen historiestijl heeft. De nauwkeurigheid bij het te boek stellen der historische gegevens schaadt nooit de levendigheid.

Deze biografieën zijn met zorg en liefde geschreven.

De auteur heeft bovendien de ruimte gezien. Hij is de man van den breeden blik. Synthese is een woord van onzen tijd, dat natuurlijk ook verkeerd kan opgevat worden. Maar in dit werk openbaart zich een liefde voor een gezonde synthese.

Hier ziet men de zonen van 't zelfde huis als broeders samenwonen. En hier voelt men de waarheid van het psalmwoord, dat, waar liefde woont, God den zegen gebiedt.

¹⁾ Onze voortrekkers door Dr J. C. Rullmann. Uitgave W. D. Meinema, Delft.

Naar een schilderij van
Dirck van Hoogstraten (1630)

Op de afzonderlijke hoofdstukken kan ik hier niet ingaan. Op bladzijde 105 heb ik een vraagteeken staan. Dit wil zeggen, dat ik met Dr Rullmann van meening verschil.

Dat Ds De Liefde de vader moet heeten van de Christelijke kinderlectuur — nu ja — dat kan er net mee door. Maar dat niemand hem als verteller nog overtroffen heeft — lijkt mij op z'n zachtst gezegd „disputabel.” Ook dat zijn „Schoolvriend” herdrukt wordt, als *het beste wat we op dit gebied hebben*.

Daarover wil ik wel eens komen praten in Wassenaar.

A. L. V. H

ENGELSCH ZIEKTE

IN DE EERSTE HELFT DER 17DE EEUW werd voor 't eerst door den Engelschen arts Glisson een nieuwe kinderziekte beschreven, die ook thans nog den naam „Engelsche ziekte” draagt. De vreemde naam er voor is rhachitis (de spelling zonder h = rachitis is verkeerd) stamt uit het Grieksch en beteekent „ziekte van de ruggegraat”; zij duidt op een der uitingen der ziekte, n.m.l. de verkromming van de ruggegraat. Geenszins is de ziekte tot Engeland beperkt, zooals de populaire naam zou kunnen doen denken. Integendeel komt zij in alle landen voor, behalve in de poolstreken, waar de geneeskrachtige levertraan een deel der volksvoeding uitmaakt. Het meest wordt de ziekte aangetroffen in plaatsen, waar de bevolking dicht bijeen woont, dus in de groote steden en daar weer 't meest, waar de woningen klein en eng en van zonneschijn verstoken zijn, zooals dit in de zoogen. arbeiderswijken helaas vaak het geval is.

Hiermede zijn reeds eenige der oorzaken der Engelsche ziekte gekenteekend. Een andere zwaarwegende oorzaak is de kunstmatige voeding van de zuigelingen. Volgens de ervaring der artsen en der statistiek vallen veel meer kunstmatig gevoede kinderen aan de ziekte ten offer dan borstkinderen. Hierin ligt een ernstige les voor alle jonge moeders, om zoo mogelijk hun kinderen de borstvoeding niet te ontzeggen.

Welke zijn nu de kenteekenen dezer veel verbreide kinderziekte, die, als zij niet tijdig herkend en behandeld wordt, voor het geheele verdere leven nadeelige gevolgen kan hebben? Wij onderscheiden algemeene en plaatselijke verschijnselen. Zij zijn evenwel niet van elkaar te scheiden. De algemeene treden het eerst op. Kinderen, die eerst goed vooruit gingen, blijven in de ontwikkeling ten achter, worden onrustig, zijn bleek, zweeten veel, vooral aan 't achterhoofd, krijgen herhaaldelijk diarrhee of stuipen. Daaruit ontwikkelen zich de plaatselijke afwijkingen, zooals slecht sluiten der fontanellen van het hoofd, achterlijkheid in 't tandenkrijgen en loopen, kromme beenen, kippeborst, knobbels aan de ribben (zoogen. rozenkrans), dikke polsen of enkels, ten slotte verkrommingen van de ruggegraat en het bekken, die later vooral bij vrouwen tot ernstige ziekten aanleiding kunnen geven.

Welke is de beste behandeling? Volgens de nieuwste onderzoekingen spelen de zoogen. vitamines (groeistoffen) hierbij een groote rol, belangrijker nog dan de kalkzouten, die evenwel ook niet in het voedsel mogen ontbreken. Beide zijn in de moedermelk voldoende voorhanden, zoodat, gelijk wij reeds opmerkten, de borstvoeding het beste middel is om de Engelsche ziekte te voorkomen. Moet het kind kunstmatig gevoed worden, dan mag niet teveel koemelk gegeven worden, $\frac{3}{4}$ liter per dag is voldoende. Van belang is dan de bijvoeding, die vooral

in vruchtensappen en gekookte, doorgezeefde groenten moet bestaan. Hiermede kan men reeds vroeg (van de 6de of 7de maand af) beginnen. Het hoogste gehalte aan vitamines (het zoogen. anti-rhachitische vitamine) hebben spinazie, tomaten, peentjes, van vruchten vooral sinaasappelen. Behalve de voeding is verder oponthoud in frissche lucht, liefst in den zonneschijn, van groot belang ter genezing der Engelsche ziekte. Men brenge de zieke kinderen zooveel mogelijk naar buiten. In het zonne-arme jaargetijde is bestraling met de kunstzon als plaatsvervangend zonlicht aan te bevelen en eindelijk bewijst een levertraan-kuur van 4 tot 6 weken (driemaal daags $\frac{1}{2}$ theelepels tot 1 eetlepel, al naar gelang van den leeftijd van het kind) in vele gevallen voortreffelijke diensten.

DR J. V.

MORGENDANK

Nog houdt de stille nacht de sluimerend' aard gevangen: de liefdevolle koest'ring van haar duister kleed, wekt nog in 't scheidingsuur het innig teer verlangen der willige overgave, die geen tijden weet noch wetsbetrachting om haar volheid te beteuglen, en slechts de weelde kent van 't eigen oogenblik; een onvolprezen droom, een vlucht op arendsvleuglen, een zoete mijmering; tot dat de tijd beschikk'

Hoort nu aan de oosterkim de strijdbazuin weerklinken, de gouden dagvorstin roept hare helden saam; de worsteling begint; het opgaan en het zinken, de krachten staan geschaard en tot den strijd bekwaam. Een strijd, waarin de ziel de eigen klank beluistert, het beeld van eigen strijd, en van de duisternis der geestelijke nacht, waarin zij ligt gekluisterd, de 'stage kentering, die altoos in haar is.

. . . En langzaam wijkt de nacht met ingehouden schreden, het licht verscheurt de webbe, die de avond spon; ziet hoe daar wijd en zijd de stralen zich verbreeden, de droom wordt werkelijkheid bij 't rijzen van de zon.

Zoo mag het angstig hart de twifelingen bannen, en uitzien naar het Licht, dat elke macht verwon; o rijke uchtendstond, de snaren zijn gespannen, het danklied stijgt omhoog uit nieuwe levensbron.

KASTELEYN.

VRAGENBUS VOOR ALGEMEENE ONDERWERPEN

E. L. te H. — Wat ik over Van Alphen denk? Het is heel moeilijk, dat in een paar regels te zeggen. Trouwens, het is altijd moeilijk, het werk van een mensch op de juiste waarde te schatten. Laat me maar zeggen, dat Hieronymus van Alphen een kind van zijn tijd was. (Hij stierf 2 April 1803.) Dan nemen we het hem niet zoo kwalijk, dat hij in zijn verzen wat braaf, wat sentimenteel was. Hij heeft geestelijke liederen gedicht, die nog gaarne als „gezongen” gezongen worden. En al lachen velen thans om zijn kindergedichtjes: niet alleen werd er in dien tijd, buiten den Bijbel, van geen enkel geschrift zoo vele exemplaren in Nederland gedrukt, werden ze vertaald in het Fransch, Duitsch, Engelsch, Friesch, Maleisch, en overal met gejuich ontvangen, — maar anderhalve eeuw na hun ontstaan leven ze nog voort in onze spreektaal! „Een vriend, die u uw feilen toont,” „Gezondheid is een groote schat,” „Geduld is zulk een schoone zaak,” „Eén uur van onbedachtzaamheid kan maken, dat men weken (later zei de volksmond: jaren) schreit,” „Aan een boom zoo volgeladen mist men vijf, zes pruimen niet,” — het zijn alle regels uit Van Alphen's kindergedichtjes.

J. N. V.